

FÖRETAGSHÄLSOVÅRD

6-årigt utbildningsprogram

Utbildningsprogrammets programansvariga och tentator:

Prof. Helena Taskinen

Helsingfors Universitet, Institutionen för folkhälsovetenskap

Tel. 030 474 2268; gsm 040 581 5523

helena.taskinen@ttl.fi

Målen för specialistläkarutbildningen i företagshälsovård

Målet för utbildningen är en specialistläkare som kan arbeta självständigt och som känner sambanden mellan arbete och hälsa, behärskar verksamhetsprinciperna inom företagshälsovården och förmår arbeta multi-professionellt och tvärvetenskapligt och vet hur samarbetet mellan arbetsplatsens och samhällets servicesystem fungerar.

Allmän beskrivning av utbildningsprogrammet

Utbildningsprogrammet för specialistläkare i företagshälsovård består av ett gemensamt utbildningsavsnitt och ett avsnitt för differentierad utbildning. Utbildningstiden är sex år. Den gemensamma utbildningen är tvåårig (se närmare tilläggsutbildning i primärvård). Till de fyra åren av differentierad utbildning hör ett företagshälsovårdsavsnitt, ett avsnitt för bedömning av arbetsförmåga och rehabilitering, klinisk tjänstgöring inom andra specialiteter och ett avsnitt på Arbetshälsoinstitutet.

Det rekommenderas att läkaren under specialistutbildning har fullgjort den gemensamma utbildningen då hon/han söker sig till den differentierade utbildningen. Förutsättning för att tjänstgöringen skall godkännas är att utbildningsplatsen har ett gällande utbildningsplatsavtal med universitetet. För läkaren under specialistutbildning skall utbildningsplatsen anvisa en handledare som universitetet godkänt som utbildare. Efter att läkaren anmält sig till specialistutbildningen genomgår hon/han universitetets startseminarium och utarbetar i början av företagshälsovårdsavsnittet tillsammans med sin utbildare en individuell specialiseringsplan som skickas till den programansvariga. Dessutom gäller de bestämmelser som ingår i de permanenta föreskrifterna om specialistläkarutbildning.

Utbildaren ansvarar för att utbildningsprogrammet genomförs i enlighet med loggboken och att läkaren som specialiserar sig får personlig handledning. Utbildaren styr också den yrkesinriktade utvecklingen, deltar i uppgörandet av ett individuellt specialiseringsprogram för läkaren som specialiserar sig och följer upp programmet genomförande och utvärderar tillsammans med läkaren som specialiserar sig hur inläringen går framåt.

Personlig handledning skall ges minst två timmar i veckan.

Uppgifter om avtalsutbildningsplatser och utbildare inom företagshälsovården fås hos fakultetens kansli: <http://www.med.helsinki.fi/erikoislaakari> och på företagshälsovårdens virtualuniversitets sidor www.tthvyo.fi.

Gemensamt utbildningsavsnitt 2 år

Syftet med tilläggsutbildningen i primärvård är att ge färdigheter för att arbeta som primärvårdsläkare/legitimerad läkare som besitter allmänläkarens rättigheter.

Mål för den gemensamma utbildningen

- känna till servicesystemet och praxis för en friktionsfri vårdkedja
- veta hur vetenskaplig information bedöms och tillämpas när högklassiga hälsovårdstjänster ges i praktiken
- fördjupa sig i multiprofessionellt samarbete
- behärska jämställt bemötande av patienter och känna till patientens rättigheter.

I det gemensamma utbildningsavsnittet skall ingå minst 9 månader hälsocentraltjänstgöring och minst 6 månader sjukhus-tjänstgöring (se närmare kapitlet om tilläggsutbildning i primärvård).

Högst 6 månader av tjänstgöringen kan genomföras i andra av universitetet godkända offentliga eller privata företagshälsovårdsinstitutioner eller -enheter med inriktning på allmänläkares uppgifter.

Differentierad utbildning 4 år

Den differentierade utbildningen består av tjänstgöring på en utbildningsplats för företagshälsovård, en utbildningsplats som gör bedömning av arbetsförmåga och rehabilitering, tjänstgöring i lämpliga kliniska specialiteter samt tjänstgöring vid Arbetshälsoinstitutet. I den differentierade utbildningen ingår utbildning på arbetsplatsen och teoretisk kursformad utbildning. I företagshälsovårdens loggbok beskrivs närmare inlärningsinnehållen.

Mål för den differentierade utbildningen

I egenskap av expert i sin bransch skall en företagsläkare behärska den etiska, teoretiska och legislativa bakgrunden och de centrala metoderna i enlighet med god företagshälsovårdspraxis och yrkespraxis på följande områden:

- verksamhetsprinciperna för samhället, näringslivet och företagen samt företagshälsovårdens verksamhetsmiljö och utgångspunkter
- företagshälsovårdens kundrelationer och verksamhetssätt
- samarbete med representanter för den övriga hälsovården, arbetsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, socialförsäkringen och socialvården samt arbetarskyddsmyndigheten
- i samarbete med arbetsplatsen bedömning och kontroll av belastnings- och riskfaktorer i arbetet och av hälsorisker i anslutning till arbetet
- främjande och interaktion på individ-, gemenskaps- och organisationsnivå av hälsa och arbetsvälbefinnande
- deltagande i arbetsenhetens verksamhet och arbetsutveckling
- uppföljning av de anställdas hälsa och stöd till dem i olika skeden av arbetskarriären
- förebyggande, identifiering och behandling av arbetsrelaterade sjukdomar
- bedömning, upprätthållande, främjande och rehabilitering av arbets- och funktionsförmågan samt återgång till arbetet
- ledning, planering, kvalitativ utveckling och bedömning av verkningsfullheten.

Företagsläkaren skall dessutom behärska grunderna i följande specialiteter i anslutning till företagshälsovården och tillämpa dem i företagsläkarens arbete:

- arbetsmedicin, toxikologi, arbetshygien, arbetsfysiologi, arbetspsykologi, ergonomi, epidemiologi, hälsovårdsekonomi och ledarskap
- kritisk användning av forskningsresultat och grundberedskap för vetenskaplig forskningsverksamhet.

Företagshälsovårdsavsnitt (24 mån)

Syftet med tjänstgöringen är att fördjupa sig i företagsläkaryrket. Läkare under specialistutbildning skall kunna använda och tillämpa företagshälsovårdens teoretiska kunskapsunderlag och behärska företagshälsovårdens serviceprocesser och multiprofessionella verksamhet. Efter avsnittet har läkaren färdigheter att arbeta som expert på arbetsplatsen och med andra nödvändiga samarbetsparter i enlighet med god företagshälsovårdspraxis.

Företagshälsovårdsavsnittet fullgörs på en utbildningsplats för företagshälsovård som universitetet godkännt. För läkaren som specialiserar sig skall utbildningsplatsen utse en personlig handledare som är specialistläkare i företagshälsovård och som godkänts av universitetet.

Utbildning på arbetsplatsen under företagshälsovårdsavsnittet

Företagshälsovårdsstationen som fungerar som utbildningsplats skall för läkaren under specialistutbildning ordna utbildning på arbetsplatsen minst 160 timmar under två år, vilket motsvarar cirka två timmar i veckan. Utbildningen på arbetsplatsen utgör en del av det arbete läkaren under specialistutbildning utför. Utbildningen bör vara planmässig och betjäna målen för specialistläkarutbildningen. Utbildning på arbetsplatsen kan bestå av kliniska möten, ledda arbetsplatsbesök, studiecirkel, utbildningskurser av seminarietyp, utnyttjande av virtualuniversitetets studiematerial och webbkurser samt handledd genomgång av facktidskrifter och tentamenslitteratur. I arbetsplatsutbildningen kan också ingå utbildning som ordnas av Arbetshälsoinstitutet och läkarföreningar. Av 11 studiepoängs företagshälsovårdskursen kan 60 timmar godkännas som utbildning som motsvarar arbetsplatsutbildning

Avsnitt för bedömning och rehabilitering av arbetsförmåga (6 mån)

Målet är att fördjupa färdigheterna i bedömning av arbets- och funktionsförmågan och i rehabilitering av personer i arbetsför ålder.

Avsnittet för bedömning och rehabilitering av arbetsförmågan genomförs på beslut av den programansvariga vid en av universitetet godkänd utbildningsplats där man utför bedömning av arbetsförmågan och rehabiliteringsbehovet hos personer som är i arbetsför ålder. Utbildningsplatsen skall för läkaren som specialiserar sig anvisa en personlig handledare som av universitetet godkänts som utbildare.

Lämpliga utbildningsplatser är sjukhusens enheter för rehabiliteringsforskning och rehabiliteringsinstitutioner. Också tjänstgöring på kliniska branscher kan godkännas med beslut av den programansvariga om tyngdpunkten ligger på bedömning av arbetsförmågan och rehabilitering. Dessutom kan av särskilda skäl godkännas att sex månaders tjänstgöring genomförs inom företagshälsovården. Härvid förutsätts att en särskild enhet grundats för denna verksamhet eller att det är frågan om tjänstgöring i ett på förhand planerat tidsbundet projekt som koncentrerar sig på bedömning och rehabilitering av arbetsförmågan. Därtill kan tjänstgöring vid Arbetshälsoinstitutet godkännas till den del den överskrider det krävda sex månaders avsnittet vid Arbetshälsoinstitutet och den godkännas av utbildningens programansvariga.

Klinisk tjänstgöring inom andra specialiteter (12 mån)

Klinisk tjänstgöring inom andra specialiteter skall stöda utbildningens mål och genomförandet av den personliga specialiseringsplanen för läkaren som specialiserar sig.

Under avsnittet fördjupas till stöd för differentialdiagnostiken kunskaperna om sjukdomsgrupper i vilka arbetsrelaterade sjukdomar och yrkessjukdomar förekommer.

Klinisk tjänstgöring genomförs inom minst tre lämpliga specialiteter (av dem som fått studierätt före 1.8.2003 förutsätts tjänstgöring inom minst två områden). Inom varje specialitet skall tjänstgöringstiden vara minst tre månader.

Lämpliga specialiteter är psykiatri, fysiatri, hudsjukdomar, öron-, näs- och strupsjukdomar, invärtes medicin, kirurgi och neurologi. Det rekommenderas att huvudvikten ligger på polikliniskt arbete. Av särskilda orsaker kan den programansvariga godkänna klinisk tjänstgöring också inom andra specialiteter.

Om sjukhustjänstgöring som fyller utbildningsplanens syften ingått i den gemensamma utbildningen och detta framgår i specialiseringsplanen kan tjänstgöringen godkännas som klinisk tjänstgöring i det differentierade avsnittet. Härvid skall av den kliniska tjänstgöringen som godkänts i den gemensamma utbildningen en motsvarande del ersättas med annan tjänstgöring t.ex. inom företagshälsovården så att den totala utbildningstiden är sex år.

Utbildning på arbetsplatsen i samband med klinisk tjänstgöring

När läkaren under specialistutbildning tjänstgör inom kliniska specialiteter förutsätts hon/han delta i arbetsplatsutbildning cirka tre timmar i veckan, totalt 80 timmar i året.

Utbildningsavsnitt vid Arbetshälsoinstitutet (6 mån)

Under avsnittet koncentrerar man sig på arbetsmedicin och vetenskaper som stöder företagshälsovården samt deras tillämpningar inom företagshälsovården och bekantar sig med grunderna för vetenskaplig forskning. Det rekommenderas att avsnittet genomförs i slutet av specialistutbildningen. Dess syfte är att:

- fördjupa kunskaperna om arbetsmedicin
- förbättra färdigheterna vid fastställande, behandling och rehabilitering av yrkessjukdomar och arbetsrelaterade sjukdomar
- effektivera påverkan på arbetsförhållanden med förebyggande av arbetsrelaterade sjukdomar
- fördjupa kunskaperna i bedömningen av arbetets risk- och belastningsfaktorer
- uppdatera kunskaperna om företagshälsovården och nya trender inom den
- i enlighet med studieplanen för läkaren under specialistutbildning sätta sig in i de discipliner som stöder företagshälsovården såsom arbetshygien, toxikologi, arbetsfysiologi, arbetspsykologi, kognitiv ergonomi och epidemiologi
- fördjupa sig i vetenskaplig forskning och kritisk utvärdering av den

Utbildningsavsnittet vid Arbetshälsoinstitutet kan fullgöras i institutets specialistutbildningstjänster på olika håll i landet. På vissa orter kan utbildningen också fullgöras i tjänst vid universitets- eller centralsjukhus, förutsatt att universitetet godkänt att denna tjänstgöring ersätter utbildning vid Arbetshälsoinstitutet

Modulutbildning

Vid Helsingfors universitet kan avsnittet vid Arbetshälsoinstitutet eventuellt också fullgöras i ett modulbaserat program för specialistläkarutbildning i företagshälsovård. Företagshälsovårdsstationerna som deltar i programmet har ingått avtal både med Helsingfors universitet och Arbetshälsoinstitutet. Läkarna som specialiserar sig arbetar under 30 månader en dag i veckan vid Arbetshälsoinstitutet och arbetar resten av veckoarbetstiden vid företagshälsovårdsenheten. Läkarna som specialiserar sig deltar dessutom i utbildningsseminarier som ordnas varje månad. Målen för det modulbaserade programmet för specialistläkarutbildning överensstämmer med målen för företagshälsovårdens specialistutbildningsprogramms avsnitt i företagshälsovård och avsnitt vid Arbetshälsoinstitutet.

Forskningsarbete

Med beslut av den programansvariga kan högst sex månaders tjänstgöring i differentierad utbildning ersättas med forskningsarbete, med undantag av utbildningsavsnittet vid Arbetshälsoinstitutet Arbetshälsoinstitutet.

Teoretisk kursformad utbildning (120 timmar)

Målet är mångsidig utbildning som baserar sig på utbildningsprogrammets mål och på det individuella specialiseringsprogrammet och som förutsätts bestå av följande:

- företagshälsovård, arbetsmedicin, toxikologi, arbetshygien, arbetsfysiologi, arbetspsykologi, ergonomi, arbetssociologi och epidemiologi, arbetsfilosofi och till dessa anslutna forskningsmetoder och metoder för utveckling av patient-läkarrelationen, under minst 100 timmar.

Av 11 studiepoängs kursen i företagshälsovård kan godkännas 40 timmar som teoretisk kursformad utbildning och 5 timmar som administrativ utbildning.

Utbildning för uppgiften som närmaste chef (30 studiepoäng)

Utbildningsstommen utgörs av en ledningsportfolio där man upptecknar personliga mål, egna observationer på arbetsplatsen inklusive diskussion, anteckningar om möten med handledarna, insamlad respons samt uppgifter och studieprestationer i enlighet med utbildningsprogrammet. Administrativ utbildning som hör till primärvårdens tilläggsutbildning räknas till godo i utbildningen. Till utbildningen hör också undervisning i skriftlig framställning, övning och godkänd prestation.

Till utbildningen hör ytterligare för alla specialområden gemensamma tre tvådagars närundervisningsperioder och minst två närundervisningsdagar (eller fyra eftermiddagar) för varje specialområde (totalt 10 sp), utarbetande av självständiga utvecklingsuppgifter och en litteraturdel. Utbildningen kan fullgöras under 2–6 år.

10 närundervisningsdagar = 10 sp	Utvecklingsuppgifter 10 sp	Litteraturuppgifter 5 sp	Portfolio 5 sp
---	---------------------------------------	-------------------------------------	---------------------------

Mera information: www.med.helsinki.fi/erikoislaakari/johtamiskoulutus ja <http://blogs.helsinki.fi/lahijohtajakoulutus>.

Utvärdering

Läkaren under specialistutbildning skall utvärdera sina egna framsteg tillsammans med utbildaren. Utvärderingen baserar sig på målen för det individuella specialiseringsprogrammet och utbildningsprogrammet. Utvärderingen skall göras minst två gånger om året och alltid efter avslutat utbildningsavsnitt. Närmare anvisningar om utvärderingen finns på företagshälsovårdens virtualuniversitetssidor www.tthvyo.fi. För planering av studierna och för aktiv uppföljning och utvärdering av den egna inläringen skall ledningssystemet för specialistutbildningen (ERHA) och loggbok användas. Dessutom kan portfolio användas.

Fordringar för förhöret

Böcker (senaste upplaga)

1. Antti-Poika M. (red.): Työterveyshuolto (Duodecim)
2. Manninen P. et al (red.): Hyvä työterveyshuoltokäytäntö (Arbetshälsoinstitutet, SHM)
3. Taskinen H, Uitti J (red.): Työperäiset sairaudet (Arbetshälsoinstitutet, SHM)
4. Taskinen H. et al (red.): Terveystarkastukset työterveyshuollossa (Arbetshälsoinstitutet, SHM)
5. Pääkkönen R., Rantanen S. & Uitti J.: Työn terveysvaarojen tunnistaminen (Arbetshälsoinstitutet, SHM)
6. Starck J, Kalliokoski P, Kangas J, Pääkkönen R, Rantanen S, Riihimäki V, Karhula A-L: Työhygieniä. (Arbetshälsoinstitutet)
7. Hernberg S.: Epidemiologia ja työterveys (Arbetshälsoinstitutet)
8. Kinnunen U., Feldt T. & Mauno S. (red.): Työ leipälajina – työhyvinvoinnin psykologiset perusteet (PS-kustannus)
9. Työterveyshuoltolaki. Opas työterveyshuoltolain soveltajille. (Social- och hälsovårdsministeriets guider 2004:12)

God medicinsk praxis för företagshälsovården till tillämpliga delar <http://www.kaypahoito.fi/>

Tidskrifter (utgivna under två år före tentamen)

1. Finlands Läkartidning (artiklar i anslutning till företagshälsovården)
2. Duodecim (artiklar i anslutning till företagshälsovården)
3. Occupational and Environmental Medicine
4. Scandinavian Journal on Work, Environment and Health

Lagstiftningen om företagshälsovård och arbetarskydd och övrig lagstiftning som gäller verksamheten inom företagshälsovården.